

ОЛАКШАТИ УЛАЗ НА ТРЖИШТЕ РАДА СА НОВИМ ЗНАЊЕМ

EASIER ENTRY INTO THE LABOR MARKET WITH NEW KNOWLEDGE

ИГОР ПИКЕЉ

Васпитно-образовна установа Вишња Гора, Словенија, igor.pikelj@guest.arnes.si

Сажетак: Адолесценти са емоционалним и бихевиоралним проблемима потичу из слабо развијеног друштвеног окружења које је изразито нестимулирајуће у погледу учења, као и стицања знања и социјалних вештина. Укључивањем у пројекте мобилности они добијају на личном и професионалном нивоу и олакшавају пут на тржиште рада.

Кључне речи: адолесценти, лични развој, професионалне вештине, инклузија

Abstract: Youngsters with emotional and behavioural disorders come from deprived social environments, which are distinctively unstimulative in a sense of learning as well as means of acquiring knowledge and social skills. By being involved in the mobility projects they develop personally and professionally and ease their way to the labour market.

Keywords: youngsters, personal development, professional skills, inclusion

1. УВОД

Многи проблеми који се јављају у детињству имају дугорочне последице по дете и по друштво; већина поремећаја у одраслом добу има корене у условима и искуствима током детињства; боље разумевање проблема који се јављају у детињству омогућава развијање ефикасних интервенција и програма превенције [1]. Такође преовладава став да се проблеми у понашању не јављају пре периода пубертета и због тога се деца пре овог узраста нису могла видети у здравственим установама [2]. Током 19. века јављају се прве студије у којима се открива широк спектар различитих проблема у понашању деце. Узроци проблема су подељени на психолошке и физичке узроке [2]. Међу истраживачима је прихваћена подела на две категорије проблема: екстернализоване и интернализоване проблеме [3]. За разлику од екстернализованих проблема, који су отворени и јасно видљиви, интернализовани проблеми често пролазе незапажено, посебно у школском окружењу. У оквиру екстернализованих проблема издвојена су два синдрома: синдром агресивног понашања и синдром кршења правила понашања. Први синдром обухвата различите облике опозиционог понашања и агесије, док други синдром обухвата само неагресивна антисоцијална понашања [3]. Интернализовани проблеми обухватају три синдрома: анксиозност-депресивност, повученост-депресивност и соматске притужбе [4].

2. СТУДИЈА СЛУЧАЈА – АДОЛЕСЦЕНТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОЈ УСТАНОВИ „ВИШЊА ГОРА“

Адолесценти о којима ће бити речи у овом раду су смештени у васпитно-образовној установи „Вишња Гора“. Углавном су то адолесценти са проблемима у понашању, емоцијама и социјалној интеграцији. Они похађају један од програма нижег стручног образовања. Ови адолесценти обично нису били успешни у својим претходним школама, па им је неопходно пружити много додатне мотивације за школу и рад. Врло мали број има позитивна школска искуства, што резултира изузетно ниским самопоштовањем.

Благовремено планирање каријере веома је важно за остваривање професионалних циљева и постизање личног задовољства. Свака етапа у планирању каријере повезана је са доношењем одлука о образовању, избору занимања, као и о избору послодавца. Развој каријере је неодвојив од усавршавања, тј. учења током читавог живота. Очекује се, да ће планирање каријере почети у раном детињству. Адолесценти из установе „Вишња Гора“ у породицама немају прилику да развијају радне навике, вештине и одговорности које се развијају узимањем једноставних задатака у породици и важне су одлике у постизању доброг успеха у учењу и постизању циљева у школи [5].

Пројекте мобилности у овој устани спроводе од 2000. године у разним европским земљама. У тим пројектима адолесценти пролазе обуку која им представља додатну мотивацију за учење и рад и ту стичу позитивна искуства. Осећање успеха и могућност, да се докажу позитивно утиче на подизање самопоштовања, поверења

у себе и сопствене способности. Потребно им је много позитивне валидације да би могли да развију социјалне и професионалне вештине, повећавајући тако своје изгледе за посао. Учешће у пројекту такође им помаже, да буду свесни важности свог односа према раду, како то утиче на њихову запошљивост и положај на тржишту рада.

Овакав начин рада јача позитивне обрасце понашања кроз доживљена искуства. Укључивањем у непознато окружење, упознају се са страним језиком. Уче конструктивно решавање проблема, што такође подиже њихово самопоуздање. Кроз пројекат млади људи у неповољном положају добијају могућности за стицање позитивних искустава и жеље за знањем и професионалним вештинама.

Циљеви пројеката у којима ова установа учествује су следећи:

- интеграција група са посебним потешкоћама на тржиште рада,
- побољшање квалитета и повећање обима мобилности широм Европе за особе које похађају средње стручно образовање,
- побољшање транспарентности и признавања квалификација и компетенција, укључујући оне стечене неформалним образовањем и учењем прилика,
- подршка онима који су укључени у обуку и даље усавршавање у стицању и кориштењу знања, вештина и квалификација како би се олакшао њихов лични развој, запошљивост и укључивање у европско тржиште рада,
- упознати културу других европских земаља,
- учење и промовисање учења живих страних језика,
- повећати знање о основној професији,
- упознати људе и њихов став према раду у европским земљама,
- развијање иновација и конкурентности,
- ширење радних места,
- добити више самопоуздања радећи у иностранству.

Пројекти мобилности се припремају за ученике у 2. и 3. години средњег стручног образовања. Већина њих су ученици уписани у програм гастрономија и хотелијер, а онедавно су ученици програма администратори и асистенти у биотехнологији и нези. Обука у страниој држави обично траје три недеље. Овај период је довољно дугачак да се млади за овај програм одлуче и добију прилику да стекну нова искуства и запослења у иностранству.

Интеграција особа са проблемима у понашању, емоцијама и социјалној интеграцији има два аспекта - одгојни и образовни. С једне стране, то је когнитивни аспект везан за перформансе учења, а с друге конативни аспект везан за аутономију адолесценције и његово укључивање у друштвене односе и социјалну интеграцију [6].

Већина ових адолесцената потиче из тешких социјалних ситуација, имају потешкоће у учењу, али посебно проблеме социјалне интеграције. Тешко је следити норме понашања, често праћене емотивним проблемима. Специфичности њихових посебних потреба захтевају прилагођени начин рада и наставе, јер је то једини начин да адолесценти надокнаде недостатке у горе поменутих областима.

Одређени број адолесцената се јако добро сналази у пројектима, без обзира на друге потешкоће, па се за њих посебно дефинишу обавезе и задаци који их чекају у таквим пројектима. Тако могу бити успешнији у свом раду и напредовати како на личном, тако и на професионалном пољу. Учешће у пројекту такође повећава њихову емоционалну и друштвену зрелост и учи их како да на одговарајући начин одговоре на проблеме.

Адолесценти који имају тешке социо-економске услове такође имају недостатак мотивације. Укључивање у овакве пројекте је за њих изузетно мотивишуће. Ученици буду укључени у припрему пројекта. Преносе своје идеје и жеље, активно се укључују у садржаје који су им важни. Током наставе у школи, три недеље уче о страном језику, историји и географији места у коме путују. Мотивација за учешће у пројекту готово је сигурно гаранција успеха. Они тамо раде оно што желе, па им је лакше да успеју. Мотивација им такође помаже да се конструктивније носе са проблемима које најчешће избегавају у кућном окружењу. Током три недеље тренинга, унапређују своје професионалне компетенције и надограђују знање, које је применљиво у свакодневном професионалном животу.

Ови адолесценти нису имали много могућности да упознају стране земље и културе у свом животу, јер углавном потичу из социјално угрожених породица. Међукултурни раст и прихватање туђе ствари је, дакле, један од врло важних аспеката пројекта.

Адолесценти са својим углавном slabим познавањем страног језика не истичу се у својим пројектима. Будући да су приморани да комуницирају, мотивисанији су и да уче, тако да врло брзо науче прве основе новог језика. Такође надограђују своје прво знање страног језика. Немогуће је избећи друге начине комуникације, невербална комуникација долази до изражаја и они морају бити изузетно сналажљиви.

Слика 1: Адолесценти развијају добре односе са својим одгајатељима и другим колегама

У овом периоду, када су окружени другом културом, они уче о њиховим посебностима и уче да прихвате и уваже различитости. Интеркултурни дијалог је од највећег значаја како би млади могли конструктивно и квалитативно да допринесу толерантнијој и квалитетнијој Европи и, сходно томе, олакшали бављење професијом било где у Европи.

Адолесцените са бихевиоралним и емоционалним проблемима је такође теже запослити због потешкоћа које имају. У кућном окружењу у којем пролазе сталну обуку често не успевају да се уклопе. Они нису у стању, да се интегришу у радно окружење, имају проблема са социјалним контактима и такође у области решавања сукоба. Због свог поремећаја, који је врло приметан и узнемирујући, често су дискриминисани на радном месту. Стога њихове вештине не долазе до изражаја, иако су углавном добри радници.

Пошто живе и школују се у образовној установи где је њихов рад прилагођен њима, навикли су на то и очекују га у спољном окружењу. Радна места често резултирају неспоразумима и сукобима, које они не могу успешно решити. На пројектима уче да препознају своје поремећаје и да на одговарајући начин одговоре на проблеме са којима се морају свакодневно суочавати. Будући да су навикли на привилегије, рад у иностранству је прво искуство у коме се заиста могу доказати као запослени за које им је стало. Прихватају одговорност за себе и своје поступке трудећи се да буду марљиви. У међувремену, они се скидају са штићеничких етикета и за њих је важно, да се у новом окружењу докажу као добри радници и људи. За њих значи много тога што ће њихови руководитељи и други радници бити препознати као одговорни и поуздани радници. Стога је учешће у пројекту за њих врло важно у смислу смањења понашања и емоционалних поремећаја и припреме за скорашњи улазак на тржиште рада, као и у одраслој доби и независности.

Слика 2: Адолесценти на раду

Током боравка у иностранству, стално их прате два стручна лица - одгајатеља, која им у сваком тренутку пружају подршку и помоћ у решавању свакодневних проблема. Заједно са тутором, партнерске организације посећују радна места адолесцената како би сазнали о њиховом напретку и успеху. Веома је важно проценити свакодневну радну марљивост и рад заједно са адолесцентима. С обзиром на потешкоће у социјалној интеграцији, још је важније проценити њихову флексибилност на радном месту, њихову спремност на добре и поштоване односе у колективу, могуће конфликте и њихово конструктивно решавање.

Процењује се учешће адолесцената у планирању пројектних активности, у педагошкој и језичкој припреми. На крају, процењује се и њихову активност, учешће и напредак на самом пројекту. Радна пракса извршена на пројектима такође се позитивно оцењује у радној пракси ученика у школи. Напредак или утицај пројекта најчешће примећују практичари који виде позитиван напредак у свом односу према раду, одговорности и иницијативи. У најбољем светлу представљени су сами ученици, који с поносом излажу себе и своја достигнућа у школи и у образовним групама.

Сви учесници у пројекту добијају међународни Еуропас документ који омогућава употребу стандардизованих европских форми, подстиче снимање формалног и неформалног знања као и међународну размену и учење страних језика. Поред тога, партнерска организација им даје сертификате, у којима су такође детаљно описани задаци и постигнућа које је сваки појединац постигао током практичне обуке.

Слика 3: Адолесценти из радног односа добијају сертификат партнерске организације

3. ЗАКЉУЧАК

Очекивани резултат пројекта је повећање прилагодљивости и социјалне интеграције адолесцената, како на професионалном тако и на личном пољу. Највеће достигнуће и најважнији циљ је, дакле, смањење социјалног дефицита. Поред самог рада, најважније је научити како успоставити и одржавати добре радне односе, прилагођавати се колегама и надређенима, успешно комуницирати и конструктивно бринути за сопствене потребе и жеље, истовремено поштујући и друге.

Након ових програма размене и активног учешћа у истим, они препознају, да су континуирано учење и продубљивање знања и стицање нових вештина од суштинског значаја за данашње вертикалне и хоризонталне транзиције послова. Позитивно искуство на тржишту рада, конструктивније суочавање са проблемима и боље самопоуздање олакшавају им улазак на тржиште рада. Мотивисани и компетентни адолесценти су мање истакнути и, према томе, лакше запошљиви.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Mash, E., & Dozois, D. (2003). Child psychopathology: A developmental–systems perspective. In E. Mash, & R. Barkley (Eds.), *Child psychopathology* (pp. 3–74). New York: The Guilford Press.
- [2] Rey, J., Assumpcao, F., Bernad, C., Cuhadaroglu, F., Evans, B., Fung, D., ... & Schleimer, K. (2015). History of child psychiatry. In J. Rey (Ed.), *IACAPAP e-Textbook of Child and Adolescent Mental Health* (pp. 1–72). Geneva: International Association for Child and Adolescent Psychiatry and Allied Professions
- [3] Achenbach, T. M., & Rescorla, L. A. (2001). *Manual for the ASEBA school-age forms and profiles*. Burlington: University of Vermont, Research Center for Children, Youth and Families

- [4] Ђуришић, М. (2020). *Повезаност школске климе и проблема у понашању код ученика млађих разреда основне школе*. Докторска дисертација. Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, Универзитет у Београду
- [5] Željeznov Seničar, M., Kuntarič Hribar, I., Zupančič, M. (2006). *Kako pomagat otroku do izobrazbe in poklica?*. Ljubljana: MIB.
- [6] Lebarič, N., Kobal Grum, D., Kolenc, J. (2006). *Socialna integracija otrok s posebnimi potrebami*. Radovljica: Didakta.